

Павлик, Н. П. (2018f). Практично-діяльнісний критерій оцінювання професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери. Гуманізація навчально-виховного процесу, 6(92), 69-81.

УДК 371.21+374.33

ПАВЛИК Надія

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри соціальних технологій,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

вул. В. Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10008

E-mail: pavnad@ukr.net

ПРАКТИЧНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Анотація. У статті висвітлено проблему оцінювання професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери з позицій діяльнісного та компетентнісного підходів; описано авторську методику діагностики практично-діяльнісного критерію професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів; представлено результати вивчення актуального стану сформованості професійної компетентності студентської молоді за практично-діяльнісним критерієм. Практично-діяльнісний критерій рівня професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери розкриває наявність у студентської молоді досвіду додаткової освітньої, громадської, соціально-перетворючої, професійної діяльності. Вимірювання критерію здійснювалося за допомогою метода аналізу документів, а саме студентських портфоліо, у яких молоді пропонувалося зібрати й оформити результати своєї громадської, професійної, освітньої діяльності та здобутків, які б свідчили про оволодіння ними знаннями, уміннями, досвідом, що підвищують їх

потенціал у подальшому працевлаштуванні та свідчать про можливості кар'єрного зростання. Зокрема, студентські портфоліо можуть містити розробки власних реалізованих соціальних проєктів, сертифікати про вивчення іноземної мови, курсів волонтерів, тощо; досвід наукової або позааудиторної діяльності.

У результаті діагностики актуального стану прояву практично-діяльнісного критерію професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери встановлено, що недостатність розвитку у студентів умінь презентації та захисту результатів своєї роботи. Спостереження за процесом захисту портфоліо засвідчило, що студенти не достатньо впевнені у власних силах і досягненнях, не готові аргументувати власний досвід, не вміють конструктивно комунікувати. Тобто презентаційні, ораторські, комунікативні уміння молоді потребують додаткової уваги при організації професійного навчання. У процесі дослідження визначено необхідність додаткової неформальної діяльності із цілепокладання, рефлексії студентами власних сильних сторін, побудови плану з формування професійної компетентності.

Ключові слова: професійна компетентність, критерій, практично-діяльнісний критерій, майбутні фахівці, професійна підготовка.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливим науковими чи практичними завданнями. Особлива увага до практично-діяльнісного критерію оцінювання рівня професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери визначається превалюванням діяльнісного підходу як вихідного в організації навчального процесу закладів вищої освіти. Саме формування різних видів професійної діяльності майбутніх фахівців виступає пріоритетним завданням професійної підготовки. У роботі І. Мигович однією з основних проблем професійної підготовки визнано переважання репродуктивного характеру навчальної діяльності студентів, який обмежує можливості

формування саме професійного досвіду, відриває навчання від майбутньої професійної діяльності фахівців [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Упровадження діяльнісного і компетентнісного підходів у вищій школі вимагає пошуку інструментів з оцінки результативності процесу професійної підготовки майбутніх фахівців. Значна частина досліджень професійної компетентності як результату навчальної діяльності закладу вищої освіти пропонує авторське бачення компонентів, критеріїв, показників діагностики. Так, у роботі О. Жихорської [2] основними критеріями сформованості професійної компетентності визначено когнітивний, діяльнісний і особистісний, де діяльнісний критерій відображає здатність навчально-допоміжного персоналу використовувати фахові знання на практиці. Т. В. Абрамович при організації педагогічного експерименту із розвитку професійної компетентності соціальних педагогів, виокремлює у професійній компетентності соціальних педагогів мотиваційно-ціннісну, когнітивну, соціально-діяльнісну та оцінно-рефлексивну складові [3].

Нам імponує авторський підхід Т.О. Голубенко [4] щодо потреб вивчення функціональних обов'язків фахівців у професійній діяльності та відповідному проектуванні очікуваних результатів професійної підготовки. Це дозволить реалізувати вимогу до змістового наповнення професійної підготовки, визначену Р.Х. Вайнолою як інтеграція освітньої та професійної діяльності [5].

О.Г. Карпенко, здійснюючи аналіз теоретико-методологічних підходів професійної готовності фахівців до соціальної роботи [6], співвідносить цілі та результати професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери із кваліфікаційними характеристиками

спеціальності; авторка при цьому зауважує, що вимоги до професійних якостей студентів часто носять узагальнений характер. Це, на нашу думку, утруднює діагностику результативності навчання, надаючи їй почасти характеру суб'єктивності, несистемності, залежності від зовнішніх обставин.

Формулювання цілей статті. Таким чином, постає потреба розробки й апробації інструментів діагностики рівня сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців та прояву практично-діяльнісного критерію оцінювання як провідного. Відповідно, завданнями статті є: опис авторської методики діагностики практично-діяльнісного критерію професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів; вивчення актуального стану сформованості професійної компетентності студентської молоді за практично-діяльним критерієм.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Діагностика наявного стану сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів дозволить нам отримати вихідні дані для аналізу результативності формальної освіти у контексті проблеми дослідження. Вивчення студентської молоді як суб'єкту процесу професійної підготовки та рівня її професійної компетентності дозволить охарактеризувати актуальні проблеми вищої школи і визначити місце неформальної освіти як додаткової або компенсуючої для реалізації окремих освітніх підходів, концепцій, стратегій.

Практично-діяльний критерій рівня професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери розкриває наявність у студентської молоді досвіду додаткової освітньої, громадської, соціально-перетворючої, професійної діяльності. Вимірювання критерію здійснювалося за допомогою метода аналізу документів – студентських портфоліо, у яких молоді пропонувалося зібрати й оформити результати своєї громадської,

професійної, освітньої діяльності та здобутків, які б свідчили про оволодіння ними знаннями, уміннями, досвідом, що підвищують їх потенціал у подальшому працевлаштуванні та свідчать про можливості кар'єрного зростання. Бланк аналізу студентських портфоліо подано таблиці 1.

Таблиця 1.

Оцінювання портфоліо

№	Показники оцінювання	Оцінка					Коментар
		1	2	3	4	5	
1	<i>Форма портфоліо</i>						
1.1	Структурованість, логічність матеріалів						
1.2	Лаконічність і змістовність матеріалів						
1.3	Творчість і естетичність оформлення матеріалів						
1.4	Різноманітність і достатність матеріалів						
2	<i>Зміст портфоліо</i>						
2.1	Відповідність кваліфікаційним вимогам						
2.2	Достатність інформації для об'єктивного оцінювання						
2.3	Наочність результатів роботи						
2.4	Підтвердженість результатів роботи						
2.5	Системність представлених матеріалів						
2.6	Відповідність матеріалів цілям професійного зростання						
2.7	Актуальність тем, напрямків, форм, результатів						
3	<i>Захист портфоліо</i>						
3.1	Презентація портфоліо групі						
3.2	Відповіді на запитання						
3.3	Індивідуальність						
	<i>Загалом</i>						

На констатувальному етапі дослідно-експериментальної роботи нами була проведена відкрита презентація досліджуваних студентів – майбутніх фахівців соціальної сфери щодо представлення матеріалів, які вони включили у власні професійні портфоліо; результати першого

діагностичного зрізу висвітлено у табл. 2. Порівняння результатів оцінювання окремих шкал табл. 2. свідчить, що найвищі результати при аналізі студентських портфоліо одержані нами при оцінюванні форми представлення портфоліо – 13,9% досліджуваних експериментальної групи та 14,2% опитаних контрольної групи виконали це завдання на творчому рівні.

Таблиця 2.

Аналіз студентських портфоліо як результатів додаткової освітньої діяльності та набуття професійного досвіду, констатувальний етап

№	Рівень якості	Експериментальна група		Контрольна група	
		а.в.	%	а.в.	%
1	<i>Форма портфоліо</i>				
1.1	Незадовільний	7	4,4	8	4,7
1.2	Достатній	46	29,1	52	30,8
1.3	Середній	83	52,5	85	50,3
1.4	Творчий	22	13,9	24	14,2
	Всього	158	100	169	100
2	<i>Зміст портфоліо</i>				
2.1	Незадовільний	8	5,1	8	4,7
2.2	Достатній	44	27,8	49	29,0
2.3	Середній	91	57,6	95	56,2
2.4	Творчий	15	9,5	17	10,1
	Всього	158	100	169	100
3	<i>Презентація портфоліо</i>				
3.1	Незадовільний	11	7,0	13	7,7
3.2	Достатній	44	27,8	46	27,2
3.4	Середній	93	58,9	98	58,0
3.4	Творчий	10	6,3	12	7,1
	Всього	158	100	169	100

Відповідно, 4,4% і 4,7% студентів експериментальної і контрольної груп незадовільно оцінені при представленні портфоліо, що відображає недостатність матеріалів або їх відсутність; невідповідність оформлення портфоліо заданим вимогам.

Зміст портфоліо відображає власне досвід додаткової освітньої або професійної діяльності студентів, набутий нами поза формальним освітнім процесом та такий, що підвищує конкурентноспроможність і професійну компетентність майбутніх фахівців. Це можуть бути розробки власних реалізованих соціальних проєктів, сертифікати про вивчення іноземної мови, курсів волонтерів, тощо; досвід наукової або позааудиторної діяльності і т.п. Творчий рівень представлених портфоліо притаманний 9,5% експериментальної і 10,1% контрольної груп. Це рівень, який являє собою високі досягнення студентів у професійній або спорідненій діяльності.

Презентація портфоліо на констатувальному етапі представляла собою публічних захист, спільну комунікацію студентів у групах щодо доцільності окремого досвіду, його зв'язку із професійною компетентністю, перспектив побудови кар'єри у соціальній сфері. Незначні результати оцінки діяльності студентів на цьому етапі (6,3% у експериментальній і 7,1% у контрольній групах) свідчать про недостатність розвитку у студентів умінь презентації та захисту результатів своєї роботи. Спостереження за процесом захисту портфоліо засвідчило, що студенти не достатньо впевнені у власних силах і досягненнях, не готові аргументувати власний досвід, не вміють конструктивно комунікувати. Тобто презентаційні, ораторські, комунікативні уміння молоді потребують додаткової уваги при організації професійного навчання.

Загальний рівень практично-діяльнісного критерію узагальнює дані щодо набуття студентами практичних умінь і навичок, дані його емпіричної оцінки висвітлено у табл. 3.

Незадовільний рівень прояву практично-діяльнісного критерію притаманний 5,7% студентів експериментальної групи та 5,9% – контрольної; досліджувані цього рівня не мають досвіду діяльності за

фахом, не демонструють володіння базовими вміннями соціально-педагогічної діяльності. Студенти з високим рівнем практично-діяльнісного компоненту професійної компетентності (9,5% і 10,1% у експериментальній і контрольній групах) демонструють високий рівень позанавчальної активності, розвиток додаткових умінь, наявність досвіду практичної соціально-педагогічної діяльності, участь у заходах, які розширюють коло особистісних і професійних компетенцій.

Таблиця 3.

Діагностика практично-діяльнісного критерію професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, констатувальний етап

№	Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
		а.в.	%	а.в.	%
1	Незадовільний	9	5,7	10	5,9
2	Достатній	45	28,5	49	29,0
3	Середній	89	56,3	93	55,0
4	Високий	15	9,5	17	10,1
Всього		158	100	169	100

Майбутні соціальні педагоги, які мають достатній рівень практично-діяльнісного компоненту професійної компетентності характеризуються наявністю окремих, не системних умінь і навичок соціально-педагогічної діяльності, вони не мають цілеспрямованого плану побудови кар'єри або власної самореалізації у професійній діяльності. Кількість таких студентів достатньо висока: 28,5% у експериментальній групі та 29,0% у контрольній групі. На нашу думку, ці студенти становлять групу, з якою потрібно проводити окрему роботу щодо цілепокладання, рефлексії власних сильних сторін, побудови плану з формування професійної компетентності.

Таким чином, діагностика практично-діяльнісного компоненту професійної компетентності свідчить про необхідність створення умов

професійної підготовки, які дозволять формувати практико-орієнтовані уміння молоді, сприятимуть пізнанню себе у професії через діяльність та рефлексію.

На констатувальному етапі експерименту було визначено, що найбільші труднощі студенти переживають саме у процесі презентації портфоліо, за необхідності публічного представлення своїх здобутків, їх рефлексії та аргументації. Так, творчий рівень презентації портфоліо був відмічений у 6,3% студентів експериментальної групи та 7,1% учасників контрольної групи. Експериментальна робота з організації неформальної освіти у процесі професійної підготовки молоді експериментальної групи дозволила якісно підвищити творчий рівень презентації власних портфоліо до 25,3%. Ми пояснюємо це набуттям студентами досвіду публічного висловлювання думок, зближенням з групою та викладачами в умовах неформальної навчальної діяльності, формуванням умінь вести дискусію, аргументувати, захищати свою точку зору. У контрольній групі досліджуваних такої динаміки не виявлено, результати творчого рівня на формувальному етапі становлять 6,5%. За нашими спостереженнями, орієнтованість навчання молоді на результат, а не процес, не дозволяє створити невимушеної атмосфери навчання, за якої молодь здатна виявляти себе, свої цінності й переконання, а також прислухатися до інших. Тому проведена експериментальна робота підтверджує важливість організації неформального навчання для розвитку публічного мовлення молоді як важливої професійної якості соціально-педагогічної діяльності, яка вимагає презентації власного досвіду з актуальних соціальних питань.

Також запропонований науково-методичний інструментарій організації неформальної освіти спряв розвитку позанавчальної та громадської активності майбутніх соціальних педагогів, їх участі у соціальних проектах, що дозволяють поступово опанувати досвідом соціально-педагогічної діяльності та розвивати професійно значущі риси

особистості. Так, рівень студентської активності, представлений за шкалою «Зміст портфоліо», виріс у середовищі експериментальної групи на творчому рівні із 9,5% до 23,4% майбутніх фахівців (у контрольній групі цей показник становить 11,2% на формувальному етапі).

Одержані дані свідчать про ефективність запропонованої на формувальному етапі роботи з організації неформальної освіти, яка дозволяє підвищити рівень професійної, навчальної, громадської активності молоді.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Зміст портфоліо відображає власне досвід додаткової освітньої або професійної діяльності студентів, набутий нами поза формальним освітнім процесом та такий, що підвищує конкурентноспроможність і професійну компетентність майбутніх фахівців. Це можуть бути розробки власних реалізованих соціальних проектів, сертифікати про вивчення іноземної мови, курсів волонтерів, тощо; досвід наукової або позааудиторної діяльності. Презентація та експертне оцінювання студентських портфоліо дозволяє здійснити діагностику практично-діяльнісного критерію оцінювання професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів. Діагностика актуального рівня прояву практично-діяльнісного критерію професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери свідчить про необхідність додаткової неформальної діяльності із цілепокладання, рефлексії студентами власних сильних сторін, побудови плану з формування професійної компетентності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у моніторингу та порівнянні впливу формальної й неформальної освіти на процес формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мигович І. І. До питання про зміст професійної підготовки фахівців соціальної сфери. // Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців соціальної роботи в Україні і за рубежом. – Ужгород: „Art Line”, 2003. – С. 227-230.
2. Жихорська О. Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу. // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2015. – №III(34). – Issue: 69. – С. 33-38.
3. Абрамович Т. В. Розвиток професійної компетентності соціального педагога у системі післядипломної освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Т. В. Абрамович. – Рівне, 2018. – 310 с.
4. Голубенко Т. О. Актуальні питання професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи з людьми похилого віку. // ScienceRise: Pedagogical Education. – 2016. – №6 (2). – С. 39-47.
5. Вайнола Р. Х. Педагогічні засади особистісного розвитку майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Р. Х. Вайнола Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2009. – 542 с.
6. Карпенко О. Г. Теоретико-методологічні підходи професійної готовності фахівців до соціальної роботи. // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2006. – Вип. 4, серія 11. – С. 47-54.

Стаття надійшла до редакції _____.

ПАВЛИК Надежда

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри соціальних технологій,
Житомирский государственный университет имени Ивана Франко
ул. В. Бердичевская, 40, м. Житомир, Украина, 10008
E-mail: pavnad@ukr.net

ПРАКТИЧЕСКО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ КРИТЕРИЙ ОЦЕНИВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ

Резюме. В статье освещена проблема оценивания профессиональной компетентности будущих специалистов социальной сферы с позиций деятельностного и компетентностного подходов; описана авторскую методику диагностики практическо-деятельностного критерия профессиональной компетентности будущих социальных педагогов; представлены результаты изучения актуального состояния сформованности профессиональной компетентности студенческой молодежи за практическо-деятельностным критерием. Практическо-деятельностный критерий уровня профессиональной компетентности будущих специалистов социальной сферы раскрывает наличие у студенческой молодежи опыта дополнительной образовательной, общественной, социально-творческой, профессиональной деятельности. Измерение критерия происходило при помощи метода анализа документов, а именно студенческих портфолио, в которых молодежи предлагалось собрать и оформить результаты своей общественной, профессиональной, образовательной деятельности и достижений, которые свидетельствовали бы об овладении ими знаниями, умениями, опытом, повышающим их потенциал в последующем трудоустройстве, и свидетельствуют о возможностях карьерного роста. А именно, студенческие портфолио могут содержать разработки собственных социальных проектов, сертификаты изучения иностранного языка, курсов волонтера, и т.п.; опыта научной и внеаудиторной работы.

В результате диагностики актуального состояния проявления практическо-деятельностного критерия профессиональной компетентности будущих специалистов социальной сферы установлен недостаток развития у студентов умений презентации и защиты результатов своей работы.

Наблюдение за процессом защиты портфолио свидетельствует, что студенты не достаточно уверены в собственных силах и достижениях, не готовы аргументировать собственный опыт, не умеют конструктивно общаться. То есть презентационные, ораторские, коммуникативные умения молодежи требуют дополнительного внимания при организации профессионального образования. В процессе исследования определена необходимость неформальной образовательной деятельности по целеполаганию, рефлексии студентами собственных сильных сторон, построению плана формирования профессиональной компетентности.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, критерий, практично-деятельностный критерий, будущие специалисты, профессиональная подготовка.

PAVLYK Nadiia

Candidate of Pedagogic Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Social Technologies, Zhytomyr Ivan Franko State University

V. Berdychivska str., 40, Zhytomyr, Ukraine, 10008

E-mail: pavnad@ukr.net

PRACTICAL AND ACTIVITY CRITERION FOR EVALUATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIAL SPHERE

Abstract. Introduction. The problem of assessing the professional competence of future specialists of the social sphere from the standpoint of activity and competence approaches is highlighted in the article. Practical and activity criterion of the level of future professionals' professional competence in the social sphere reveals the presence in students' youth experience of additional educational, social, social and transformation, professional activity.

Analysis of publications. The theoretical fundamentals of diagnostics of practical and activity criterion of professional competence future social

educators were contributed by O. Karpenko, R. Vajnola, T. Golubenko, I. Mygovych

Purpose. Describe the author's methodology of diagnostics of practical and activity criterion of professional competence future social educators; present the results of studying the actual state of formation of student youth' professional competence by practical and activity criterion.

Results. Measurement of the criterion was carried out with the help of a method of documents analysis, namely students' portfolios, in which young people were asked to gather and arrange the results of their public, professional, educational activities and achievements, which would testify about their acquisition of knowledge, skills and experience, which will increase their potential in the future, employment opportunities and evidence of career opportunities. In particular, student portfolios may include the development of their own implemented social projects, certificates for learning foreign language, volunteering courses, etc .; experience of scientific or non-auditing activity.

As a result of diagnostics of the actual state of practical and activity criterion manifestation of future specialists of social sphere professional competence, it is established that there are insufficient development of students' abilities to present and protect the results of their work. Observing the process of protecting the portfolio has shown that students are not sufficiently confident in their own strengths and achievements, are not ready to argue their own experience, can not communicate constructively. That is, the presentation, speaking, communicative skills of young people need additional attention in organizing vocational training.

Conclusion. In the process of research, the necessity of additional informal activity from goal setting, students' reflection of their own strengths, and the construction of a plan for the development of professional competence have been identified.

Key words: professional competence, criterion, practical and activity criterion, future specialists, professional training.

REFERENCES

1. Myhovich, I. I. (2003). Do pytannia pro zmist profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv sotsialnoi sfery. [On the issue of the content of vocational training of specialists in the social sphere] // *Aktualni problemy profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv sotsialnoi roboty v Ukraini i za rubezhem. – Actual problems of professional training of specialists in social work in Ukraine and abroad.* Uzhhorod: „Art Line”. [in Ukrainian].
2. Zhykhorska, O. (2015). Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti profesiinoi kompetentnosti navchalno-dopomizhnoho personalu vyshchoho navchalnoho zakladu. [Criteria, indicators and levels of formation of professional competence of teaching and support personnel of a higher educational institution.] // *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, №III(34), Issue: 69, 33-38. [in Ukrainian].
3. Abramovich, T. V. (2018). Rozvytok profesiinoi kompetentnosti sotsialnoho pedahoha u systemi pisliadyplomnoi osvity [Development of professional competence of a social teacher in the system of post-graduate education]. *Extended abstract of candidate's thesis.* Rivne. [in Ukrainian].
4. Holubenko, T. O. (2016). Aktualni pytannia profesiinoi pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do patronazhnoi roboty z liudmy pokhyloho viku. [Topical issues of professional training of future social workers for patronage work with the elderly]. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 6 (2), 39-47. [in Ukrainian].
5. Vainola, R. Kh. (2009). Pedahohichni zasady osobystisnoho rozvytku maibutnoho sotsialnoho pedahoha v protsesi profesiinoi pidhotovky [Pedagogical bases of personal development of the future social pedagogue in the process of professional training]. *Extended abstract of candidate's thesis.*

Kyiv: Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova. [in Ukrainian].

6. Karpenko, O. H. (2006). Teoretyko-metodolohichni pidkhody profesiinoi hotovnosti fakhivtsiv do sotsialnoi roboty. [Theoretical and methodological approaches of professional readiness of specialists to social work]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. – Scientific journal of NP Drahomanov NPU*, Vyr. 4, seria 11, 47-54. [in Ukrainian].

(англійською переклала Л. Недзельська – викладач іноземних мов Житомирського державного університету імені Івана Франка)